

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitæte ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Explicatur diffinitio æternitatis, & ostenditur ipsam esse durationem vitæ
diuinæ. cap. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

Antiquus, inquit, dierum Deus predicatur, quod ipse sit omnium, & seculum, & tempus, & ante dies, & ante seculum, ac tempus. & paulò post, quocirca etiam in sacris mysticarum visionum apparitionibus, & antiquus, & nouus effingitur, seniore quidem antiquitatem eius, quæ ab initio est, iunior autem insensibilitatem signante ipsius, utriusque vero cum ab initio ad finem usque, per cuncta procedere monstrantibus: Quibus verbis constat ex mysticis visionibus colligi vitam Dei, & initio, & fine carere, & varietatis iniurijs obnoxiam non esse.

VIII.

Aristot.

Boetius.

Anselm.

Rich. Victor.

Hanc fidei veritatem ipsi quoque Philosophi agnouerunt, ut Aristoteles lib. 8. Physic. & lib. 12. Metaphys. eiusque interpretes utrobique: imò vero, ut ait Boetius lib. 5. de consolat. profa vltima, Deum esse æternum cunctorum ratione degentium commune est iudicium: D. Anselm. in Monologio cap. 17. & Richard. de sancto Victore lib. 2. Trinitat. cap. 2. id probant quoniam veritas nec principium nec finem habet: summa autem natura est ipsa prima, ac summa veritas: quare neque principium, neque finem habet. Verum hæc probatio non est ad modum firma, neque à priori: nam vel per veritatem intelligunt entitativam, siue obiectiuam, vel formalem, & intellectiuam: si priorem intelligant, ex illa nõ necessario sumitur actualis existentia rei: nam antequam Verbum diuinum incarnaretur, verum erat ipsum incarnandum, & tamen incarnatio ipsa, quæ erat obiectum veritatis, nondum erat. Si vero sermo sit de veritate formali, hoc est de illa, quæ existit obiectiue in mente intelligentis, recte quidem concluditur à posteriore, si veritas æterna est, primam quoque substantiam, quæ est prima veritas, esse æternam, verum qui negauerit primam substantiam esse æternam, negabit etiam æternitatem veritatis formalis, quæ non existit per se, sed in intellectuali substantia. Ideo melius, & clarius ostenditur ab Alens. 1. p. quæst. 12. m. 4. post Richard. de S. Victore lib. 1. de Trinitate cap. 7. 8. & 11. ex eo, quod Deus sit à se: Nam, quod est à se, & non ab alio, non habet principium durationis: cum enim in se ipso habeat sufficiens principium existendi, & existat per essentiam, concipi nequit, non existens antequam existat: atque adeo non habet principium durationis. Præterea id, quod non est ab alio, non habet in suo esse admistam potentiam ad non esse: ac proinde non est vertibilis non esse, atque adeo est æternum, Deum autem esse ens à se ostendit tract. 1. quare est simpliciter æternus. Opti-

me etiam ex immutabilitate, tanquam ex proxima radice, æternitatem Dei probant S. Thom. 1. p. quæst. 10. art. 2. & lib. 1. contra Gentes cap. 15. Henric. in sum. art. 31. quæst. 1. Durand. in 1. d. 19. q. 2. num. 7. Capreol. d. 9. quæst. vn. a. 2. conclusio. 1. Hispalens. quæst. vn. art. 1. conclusio. 3. Richard. dist. 19. art. 2. quæst. 1. & alij. Ratio est: quoniam, quod prorsus immutabile est, semper idem est absque vlla varietate, & successione, neque potest non esse: cum igitur ex superioribus constet Deum esse omnino immutabilem, ex ipsa etiam ratione constat esse verè, ac propriè æternum: hoc est sine initio, & fine, sine varietate, aut successione durationis. Quod attributum, utpote modus essentia, conuenit omnibus perfectionibus diuinis, non sola enim vita, & substantia Dei sempiterna est, sed sapientia quoque, iustitia, omnipotentia, & omnis alia perfectio, tam absoluta, quam relatiua, ut obseruat Mayron. in 1. d. 9. q. 1. art. 1.

Ex dictis conuincitur impia superstitio Idololatrarum, qui colunt Deos, quorum patres, ac matres, ortus, & interitus produntur antiquis literarum monumentis. Vnde etiam ortum habuit ridicula illa distinctio Deorum, quorum alij seniores, iuniores alij dicuntur, quam recte hoc nomine irridet, ac traducit D. Chrysostom. homil. 1. in cap. 1. Ioan. super illa verba. In principio erat Verbum, additque nihil tale in nostra religione: nam, si Deus est, quæ admodum est: nihil eo superius: si omnium conditor, primus: si Dominus, & Princeps omnium, omnia post ipsum, & creatura, & secula.

Explicatur diffinitio æternitatis, & ostenditur ipsam esse durationem sine diuina.

CAPVT II.

Postquam ostensum est Deum esse æternum æternitate propriè dicta, sequitur ut explicem, quænam sit propria ratio, & natura æternitatis. Diffinitur autem æternitas ab Anselmo in Monologio cap. 24. in hunc modum. Vera æternitas est interminabilis vita simul tota existens. & Richardo de S. Victore lib. 2. de Trinitate, cap. 4. Quid aliud est æternitas, quam diuinitas sine initio, & fine, & carens immutabilitate. Potissima tamen diffinitio, quam Doctores communiter recipiunt, & exponunt, est, quam tradit Boetius lib. 3. de consolat.

Alens.

Rich. Victor.

L

Anselm.

Rich. Victor.

Boetius.

consolat. profa vltima circa principium. & sic habet: *Aeternitas est interminabilis vita, tota simul, & perfecta possessio*. Ita vero proponi debet gratia claritatis. *Aeternitas est possessio vita interminabilis tota simul, & perfecta*. Possessionis nomine intelligitur duratio habita ad arbitrium possidentis, quamuis autem possessio ex vi nominis importare videatur successionem secundum prius, & posterius, dicitur enim quasi post sessio, hoc est permanentia in re prius habita, tamen quoad rem, vt notat Aletius 1. p. q. 12. m. 3. ad 5. Albert. in 1. d. 8. art. 8. ad quintum & septimum. & S. Thom. q. 2. art. 1. ad 6. non significat successionem, sed importat stabilitatem, & quasi dominium rei, quae possidetur, & ita duratio est quadam possessio vitae: nomine autem vitae intelligitur actualitas essendi substantiae viuientis, vt notauit idem Aletius ad 2. & propterea caeli duratio excluditur à ratione aeternitatis. Additur autem interminabilis, quia vt notat Aletius m. cit. in corpore, & ad 1. & S. Thom. art. 1. citato: vita, quae aeternitate durat, ex vtraque parte carere debet termino, principio, inquam, ac fine: quo vtrunque clauduntur videntur generabilia, & corruptibilia, quae incipiunt, ac desinunt: substantiae vero spirituales incorruptibiles saltem principium habuerunt. Quin vero, vt bene notat Agidius in 1. d. 8. 2. p. quaest. 2. art. 2. etiam si fuissent ab aeterno, nondum vitam viuerent interminabilem: nam interminabile non est, quod non terminatur, sed cui repugnat terminari: omnis autem duratio creata sicut variari, ita etiam terminari à Deo potest: soli vitae divinae deest aptitudo, vt terminetur. Debet autem possessio esse tota simul: nam ubi aliquid vitae deest, non aeternitas sed aetas, aut tempus est: etenim, vt idem Boëtius loco citato inquit. *Quidquid vivit in tempore, id praesens à praeteritis in futurum procedit: nihilq. est in tempore constitutum, quod totum vitae suae spatium pariter possit amplecti*. Hoc idem voluit Philosophus lib. 4. Physicorum text. 117. cum dixit ea, quae semper sunt, quatenus semper sunt, non esse in tempore: non enim continentur, aut mensurantur per se à tempore: cuius rei signum ait esse, quod non patiantur à tempore: nam quod totum est, nec motu, nec tempore dilabitur, nec ipsius vicissitudine particularim decerpitur: excluditur itaque à ratione aeternitatis omnis duratio diuisibilis, & obnoxia successioni. Quoniam vero æuum Angeli, & reliquarum substantiarum corruptionis expertum iuxta communio sententiam indiuisibile, ac to-

tum simul est, additur definitioni aeternitatis, vt sit *perfecta*. Hoc autem vel intelligitur ratione independentiae ipsius aeternitatis: quae ita tota simul est, vt non sit dependens ex alterius causalitate, cuius suspensione possit interrumpi, ac non esse, sicut potest æuum, atque omnis duratio creata: quae proinde, licet tota simul, ac indiuisibilis esset, adhuc longè distaret ab aeternitate: vel intelligitur melius, *perfecta*, hoc est, cui non est possibilis aliqua additio, etenim æuum Angelicum non est perfecta possessio vitae hoc modo, quoniam vita ipsorum substantialis non est summe perfecta: & ideo perficitur vita accidentali, hoc est actibus vitalibus potentiarum intellectiuarum, qui ne ipsi quidem perseverant, sed abeunt permanente vita substantiali subdita ipsorum priuationibus, & plerisque alijs imperfectionibus: At vita Dei, quae est suamet intellectio, ac volitio, est perfectissima: & ideo non variabilis: & consequenter duratio ipsius est perfecta possessio.

In tradita definitione continentur quaedam communia aeternitati cum æuo Angelorum, & ætate hominum: quaedam illi propria: communia sunt, quod sit possessio vitae, hoc est duratio existentiae substantiae viuientis: quamuis enim ceterarum rerum duratio propter dependentiam à prima causa, à cuius perpetuo influxu pendet, non adeo proprie dicatur possessio, tamen quatenus concipitur vt forma habita à re durante, possessio quoque appellari potest: nam eorum quoque possessionem habere dicimur, quae precario possidemus. Est itaque possessio vitae idem, quod duratio existentiae rei viuientis. Propria aeternitatis sunt interminabilitas, integritas, & perfectio, siue inuariabilitas, atque independentia: quae singillatim explicanda sunt, vt ex ipsis colligamus, quantum fieri poterit, exactam notitiam aeternitatis. Et quamuis ea, in quibus aeternitas conuenit cum durationibus creatis, spectent ad Metaphysicam, & ideo supponenda essent, quia tamen diuersae sunt opiniones de rerum duratione, quae etiam suo modo pugnant circa aeternitatem, breuiter attingam ea tantum, quae inseruiunt ad institutum: deinde ad aeternitatem accommodabo, quae sicut à Boëtio dicitur possessio vitae interminabilis, ita à Theologis appellatur duratio aeterna, quamuis Aureolus repugnet, cuius sententiam, & rationes expendere oportet, antequam ad alia pergamus.

Aeternitatem non esse formaliter durationem,

II.

III.

Aureol.

rationem, sed solum vim quandam, qua Deus attingit omne tempus, siue omnem durationem imaginabilem censet Aureol. in 1. d. 9. q. 2. art. 2. quoniam mens, inquit, apprehendens Deum æternū non concipit moram aliquam, aut durationem, quam illi tribuat, sicut, qui concipit Deum im-
 mensum, non debet imaginari circa ipsum distinctionem aliquam, aut magnitudinem permanentem, sed vim quandam, qua potest coexistere omni magnitudini, ac loco imaginabili: quæ vis non est aliud, quam Deitas ipsa: ita quoque intelligendus est Deus æternus, non ex duratione aliqua sibi intrinseca, sed ex vi naturali, qua attingit omnem moram, & durationem imaginabilem. Probat auctoritate, ac ratione: auctoritas est Dionysij, qui cap. 10. de diuin. nomin. exponens, quare Deus dicitur Rex sæculorum respondet: *Quia fecit esse tempora, & æuum existentium: Deus enim non quodammodo est existens, sed simpliciter, & incircumscripse totum in se ipso esse accepit, & præcepit: propter quod dicitur Rex sæculorum, est enim totius esse, & entis substitutus, unde ipse est æuum æuorum, qui est ante sæcula: omne quidem æuum, & tempus ex ipso est, & omnis sæculi, ac temporis est præexistens principium, & causa: Ex quibus patet de mente D. Dionysij Deum nuncupari æternum, quia est principium omnis durationis creatæ: & ideo non denominatur formaliter æternus, quasi contineatur ab aliqua duratione, sed per præsentiam, quia omne tempus ab ipso est. Eodem etiam cap. asserit Deum vocari antiquum dierum, quia intransmutabilis existens æui, temporis, & dierum est causa. Denique in fine eiusdem capituli ait, Deum laudandum sicut æuum, & sicut tempus, hoc est sicut temporis, & æui causam. Ex quibus patet non agnosce-
 re in ipso Deo rationem ullam durationis, sed solam causalitatem, & præsentiam super omnem durationem: ex vi cuius illi respondet. Ad idem adducit definitionem æternitatis traditam à Boëtio: sed ex ea nihil colligi potest in fauorem sententiæ ipsius, ut patet: ideoq; illam omitto.*

IV.

Priorem partem suæ sententiæ, quod nimirum æternitas non sit formaliter duratio, ratione ostendit. Primo, quoniam non est vlla duratio præter tempus: Deus autem non est in tempore, non enim reperiuntur in eo temporis differentiæ, præteritum, inquam, præsens, aut futurum: quare æternitas Dei non est duratio. Maiorem probat quoniam omnis duratio alteri comparata, vel est æqualis, vel inæqualis: sed æqualitas, vel inæqualitas dura-

tionis concipi nequit sine successione aliqua secundum prius, & posterius, quæ in solo tempore reperitur: ergo duratio omnis est tempus. Secundo omnis duratio intelligitur per modum cuiusdam moræ, ac distensionis: hæc vero aut apprehenditur secundū ante, & post, aut secundū simultatem, & permanentiam: nõ secundū hanc, si secundū illā necessario interuenit successio: quare duratio omnis cū tempore recipiatur. Prima pars assumptionis patet: quia distensio, si tota simul sit, quātumcunque sit maior alia, non erit maior duratio. Tertio omnis duratio habet unde dicatur tāta, vel tanta: non potest vero ita dici, nisi interueniat ibi aliqua multitudo partium sibi inuicē succedentiū secundū ante, & post: in hac autē propriè tempus consistit: ergo nõ est duratio, quæ nõ sit tempus. Assumptio probatur: quoniam, qui apprehendit aliquid plus durasse, quā aliud, apprehendit etiam illud habuisse plus de priore, vel posteriore: nõ enim concipere possumus vnū vixisse plus quam alium, nisi cōcipiamus fuisse ante illud, vel vixisse post illud. Deinde vero probat æternitatē nihil aliud dicere ex parte Dei, quā vim attingendi omnē durationem creatam: quoniam, inquit, attributa dicunt diuinā essentiam cū certo connotato: cū ergo æternitas sit attributū, significabit essentiam, prout virtute ipsius, nõ vero alia superaddita, attingitur omne tempus. Et cōfirmatur à similitudine immensitatis, quæ non ponit in Deo magnitudinē aliquam, aut extensionē permanentem, sed solum dicit vim, qua Deus attingit omnem locum absque fui extēsiōe. Denique omnis duratio formalis includit prius, ac posterius & successione: hæc Deo nõ competunt, sed solū vis attingendi omne prius, ac posterius, ita ut nōlum omnino cogitari possit, cui Deus non coexistat: ergo æternitas nihil est aliud, quā vis attingendi omnem durationem.

Hac sententia Aureoli continentur tria. Primum est æternitatem, sicut & reliqua attributa, formaliter dicere solum essentiam cum cōnotatione extrinsecæ durationis. Secundum esse vim quādam, qua Deus attingit omnē durationem creatā de facto datam, vel imaginabilem. Tertium denique est vim hanc, siue æternitatem nõ esse formaliter durationem. Primum iam impugnauimus superius tract. 2. vbi ostendi attributa dicere formaliter perfectiones inexistentes essentia diuinæ, ab eaque virtualiter distinctas: & ideo nõ opus est modo repetere eadē fundamenta: sed quod de cæteris dictū est, de æternitate quoque intelligi

debet:

V.

debet: si quid vero facit in particulari difficultatem, circa ipsam inferius expendam. De secundo ac tertio est hic proprius agendi locus. Pro cuius decisione opus erat prius statuere quid sit propriè duratio, ex cuius natura, & proprietatibus expendendum est an in Deum cadere possit. Verum, quia Aureolus in eo maximè facit vim, quod duratio nō possit esse permanens, sat erit in præfentiarum, hoc tantum examinare relictis alijs ad sua loca. Contraria itaque sententia, quæ durationem abstrahit à successione, ac permanentia, communis est inter Philosophos, & Theologos, qui illā immediate diuidunt in successiuam, & permanentem. Fundamentum vero sumitur ex D. Thoma in 1. d. 19. q. 2. art. 1. nā duratio omnis attenditur secundum quod aliquid est in actu, tamdiu enim res durare dicitur quamdiu est actus: dupliciter vero est aliquid in actu: nā vel actus essendi est incompletus, & permixtus potētīæ, ratione cuius ulterius procedit in actum, & hic actus est motus, qui ut ait Philosophus lib. 3. Physic. text. 6. est actus existentis in potentia, prout in potentia est; vel actus nō est permixtus potētīæ, nec recipit additionē perfectionis: & hic est quietus, ac permanens. Cū igitur vnicuique rei propria mensura respondeat, oportet ut secundum naturam mensurati sumatur propria ratio mensuræ: motus, cuius est mensura tempus, habet successionē secundum prius, ac posterius: & cōsequenter duratio motus successiua est: actus autem permanens, cuius mensura est æuum, vel æternitas, non habet huiusmodi successionem: cōsequenter ergo duratio ipsius nō habet successionem, vel ordinem secundum prius, ac posterius. Ex quo ulterius infert D. Thom. quemadmodū tempus, quod est mensura motus secundū prius, & posterius, dicitur numerus, quia inuenit ex parte mensurati plura ratione diuisibilitatis, ac successionis, ita durationem actus completi, & perfecti, cū non inueniat ex parte mensurati successionem, aut multitudinem. Secundum prius, ac posterius, sed indiuisibilitatem, & inuariabilitatem actus, habere modum vnitatis. Ex quo discursu constat ad rationem durationis nequaquam requiri successionem, aut varietatem secundum prius, ac posterius.

Hoc posito dico. Aeternitas est duratio existentie diuinæ. Hæc est Alens. 1. p. q. 12. m. 5. ad 1. Albert. in 1. d. 8. art. 8. s. prius & d. 9. art. 1. & 2. S. Thom. 1. p. q. 10. art. 2. cū Caietano & in 1. d. 19. q. 2. art. 1. Henrici in sum. art. 31. q. 1. 2. & 3. Richard. in 1. d. 19. art. 2. q. 1. Durand. q. 2. Scot. quodlib. q. 6.

art. 1. §. Contra istud, Capreoli in 1. d. 9. q. vn. art. 2. ad argumenta Aureoli 4. loco inducta: Petri de Tarantasia apud Carthusianum in 1. d. 8. q. 3. ad 3. Hispal. d. 9. q. vnica art. 3. Notabil. 4. & art. 4. ad 1. ex vlt. loco positus. Abulens. in cap. 11. Iosue q. 22. & 50. Bassolis in 2. d. 2. q. 1. art. 1. Ioann. Vigner. Instit. cap. 3. §. 2. versic. 5. ostenditur vero, quoniam Deo conuenit ratio formalis durationis: nō est vero aliud attributum diuinum, quod sit duratio formaliter: ergo erit ipsa æternitas. Maior propositio ostenditur in primis, quoniam in sacris literis, cū sermo est de Deo, & eius vita, & regno, usurpantur nomina, quæ apud nos significant durationem. Iob cap. 10. Nunquid sicut Iob 10. dies hominis dies tui, & anni tui, sicut humana sunt tempora? Item in Psalm. 101. & anni tui Psalm. 101. non deficient. Mich. 5. Egressus eius ab initio à Mich. 5. diebus æternitatis eius: Licet durationes propriè his nominibus significatæ non conueniant Deo, signum est aliquid proportionabile esse in illo, quod scriptura illis significet: hoc autem nō potest esse aliud, quam æterna duratio existentie diuinæ. Deinde nihil est comparabile secundum rationem aliquā communē cum alijs, nisi illa modo aliquo participet: Creaturæ autē comparantur cum Deo secundum rationem durationis, dicuntur enim minus durare, vel habere durationē minus diuturnam, quam Deus: debet ergo Deus vindicare rationē communem durationis. Assumptio autem constabit discurrenti per omnia attributa diuina, & consideranti singularum rationes formales. Secundo æternitas est attributum diuinum distinctum à reliquis, nec habet rationem aliam formalem perfectionis, præterquam si dicatur esse duratio actus perfecti existentie diuinæ: ergo est formaliter duratio. Maior propositio recipitur communiter ab omnibus Theologis, qui æternitatem numerant ut attributum ab alijs distinctum, de quæ ea peculiarem tractatum instituunt. Assumptio vero probatur: quoniam æternitas est ipsa permanentia existentie diuinæ: at in creaturis permanentia existentie habet rationem durationis: ergo etiam æternitas idē habet. Maior probatur ex ipsa definitione Boëtij superius explicata, communi sententia Doctorum, & ratione: quoniam præcisa per intellectū permanentia existentie diuinæ dissoluitur ratio æternitatis: non enim concipi potest vita interminabilis tota simul, atque perfecta, nisi cōcipiatur permanentia ipsius vitæ actualis: id autem, quo præciso per intellectum, dissoluitur ratio formalis alicuius, pertinet intrinsecè

Capreol.

Tarantaf.

Hispalens.

Abulens.

Bassol.

Vignerius.

1. Thom.

Alens.

VI.

Alens.

Albertus.

S. Thom.

Caietan.

Henric.

Richard.

Durand.

Scotus.

ad ipsum: quare permanentia vitæ diuinæ est ratio formalis intrinseca æternitatis: cumque non pertineat formaliter, & intrinsecè ad rationem formalem alicuius alterius attributi, vt per se patet, est propria ratio formalis æternitatis. Denique id, quo nostro modo intelligendi Deus cõcipitur respondere durationibus extrinsecis, habere debet rationem durationis: Deus vero sola æternitate respondet omni tempori, & durationi imaginariæ: ergo æternitas est duratio. Assumptio probatur, quoniam quævis alia perfectio diuina intelligitur à nobis habere alium effectû formalem diuersum ab eiusmodi correspondentia: Nam Deus vita viuunt, existentia existit, sapientia sapit, & sic in alijs: sola autè æternitate dicitur esse à sæculo, & vsque in sæculum, habere annos à generatione in generationem, & sexcenta alia eiusmodi.

VII.

Huic argumento reddi potest duplex solutio. Prima est negatio maiorem, & adducendo instantiam: quandoquidem Deus immensitate sua correspondet omni magnitudini, & loco, & tamen immensitas nõ est magnitudo vel locus: ideoque, quævis Deus æternitate sua respondeat omni tempori, & durationi, non requiritur vt æternitas ipsa sit duratio. Tamen hæc responsio non tollit argumenti vim: omnis enim correspondentiã nititur aliqua similitudine rationum formalium, in quibus fundatur: si enim nulla requiritur proportio, vel adæquatio, cur potius Deus dicitur immensitate respondere omni magnitudini, & loco, nõ vero tempori? æternitate vero respondere omni tempori, nõ autem magnitudini, & loco? Hæc autem similitudo nõ opus est, vt sit vniuoca, sed analogica: est vero in analogis diuersitas: nam quædã cõueniunt omnibus analogatis secundum propriam significationem, quædã vero minimè, sed alijs secundum propriam, alijs autè secundum Metaphoricam. Et idcirco contingit, vt ratio correspondentiæ ex vna parte non vendicat propriè nomen, & rationem eius formæ, in qua fundatur ratio correspondentiæ ex alia: aliquando verò potest vtrumque propriè vendicare saltem secundum rationem communem. Et hoc modo se res habet in immensitate, & æternitate: nam immensitas quidem non conuenit formaliter in proprio nomine, ac ratione magnitudinis, siue extensionis, cõuenit tamen metaphoricè: immensitas enim diuina dicitur metaphoricè Dei magnitudo, siue quãtitas virtualis ipsius: quoniam ratio propria magnitudinis, siue quãtitalis dicit formaliter imperfectionem, quæ non cadit in

Deum: ideoque Deus nõ dicitur Magnus, aut quantus propriè, sed metaphoricè: omnis autem metaphora nititur aliqua similitudine, aut saltem similitudinum proportionem, duratio autem, quæ est ratio communis tempori, ac durationi indiuisibili, in sua communi abstractione nullã inuoluit imperfectionem: & proinde, quia æternitas proportionaliter se habet ad existentiam diuinam, sicut duratio creata ad creatam, vendicat propriè communem rationem durationis, cum tamen immensitas nõ vendicet propriè rationem magnitudinis.

VIII.

Altera responsio est non repugnare, vt vna forma habeat duos effectus formales, alterum primum, alterum secundarium: quantitas enim & extendit substantiam in se ipsa, & facit vt respondeat loco, vel alteri substantiæ quantæ. Ob eamque causam ex eo, quod reliqua attributa habeant alios effectus formales, minimè concludi nullũ ex reliquis esse rationem, qua Deus respondeat durationi rerũ creaturarum: quin vero necesse est vt ratio formalis, qua Deus respondet durationi extrinsecæ veræ, & imaginariæ, habeat nostro modo intelligendi effectum alium formalem intrinsecum Deo, in quo fundetur correspondentiã ipsius ad reliquas durationes. Hæc responsio admittit in primis conuenire Deo rationem durationis, quod nõ admittit Aureolus: nam si admitteret, minimè negaret eam esse æternitatem. Deinde vero, quamuis concedatur, quod assumit, nempe eandem formam posse habere duos effectus formales, alterum primum, alterum secundarium, tamè opus est, vt primum sit tale, vt possit esse fundamentũ secundarij: quod nõ competit vlli alij attributo: nam esse sapientem, qui est primarius effectus formalis sapientiæ, nõ est fundamentum respondentis diuinæ existentie ad durationes alias, idemque patet discurrendo per effectus primarios reliquarum rationum attributalium: quamuis enim omnes concipiantur, si præscindatur ratio permanentie interminabilis existentie diuinæ, nõ potest concipi in Deo vis, siue fundamentum respondentis, vel simultatis cum durationibus extrinsecis: si vero præcisis alijs concipiatur eadem permanentia, hoc ipso potest intelligi Deus sub aptitudinali correspondentia ad alias durationes: sicut igitur adæquatio vnius quantitatís ad alteram fundatur in formali extensione intrinseca, quam tribuit subiecto, ita aptitudo, vt Deus possit correspondere omni tempori nititur in formali ratione durationis intrinsecæ, quæ est ipsa æternitas.

D. Dio

IX.

s. Thom.

D. Dionysius in contrarium citatus non negat aeternitatem esse durationem, sed solum reddit causam, cur nuncupari queat seculum, ac tempus, quia scilicet est auctor temporis, & aeternitatis participata, siue aui, quæ duo nomina, ut notat D. Thomas in 1. dist. 19. q. 2. art. 2. apud antiquos non distinguebantur, ut nunc distinguuntur à Theologis: accipiebatur enim aeternitas pro aëo, imò & tempore, ut patet ex eodē Dionysio ibidem: quod non obstat, quo minus Deus verè denominetur formaliter ab aeternitate, quæ ipse est. Vnde ipsemet Dionys. eodem cap. veram rationem aeternitatis, siue sæculi, ut traduxit Latinus interpres, distinguit à duratione rerum incorruptibilium habentium initium, item quæ à tempore, quod est duratio motus: quod minimè fecisset, si existimasset Deum non aliter appellari seculum, siue aeternitatem, quam quia est eius auctor: nam subiectum, quod denominatur ab aliqua forma propter solam habitudinē causæ ad illam, non vendicat illā formaliter: cum ergo de sententia D. Dionys. verum seculum, siue aeternitas Dei vendicat aliquas proprietates, quæ minimè cōueniunt durationibus creatis, perspicuum est Deum denominari formaliter, & intrinsecè æternum: non solum quia est causa præexistens omnis durationis creatæ, sed vel maximè, quia habet intrinsecam rationem durationis, cui proprietates illæ conueniunt.

X.

s. Thom.

s. Thom.
Capreol.

Ad primum neganda est maior propositio, ut patet ex dictis: ad eius vero probationem neganda est assumptio. Aeternitas enim, ut ait D. Thomas in 1. d. 19. q. 2. art. 1. ad 2. est mensura excedens omnem durationem, & tamen est diuisibilis: itaque ad rationem inæqualitatis non requiritur propriè ratio diuisibilitatis, aut successionis secundum prius, & posterius: quoniam, sicut vnitatis, quamuis non sit multitudo, cum numero comparatur, ita duratio in diuisibilis, quæ se habet per modum vnitatis, ut dictum est de sententia D. Thomæ, comparari potest secundum rationem æqualitatis, vel inæqualitatis cum tempore, quod est duratio successiua. Quæ ratio sola non diluit argumentum, quoniam vnitatis quantitatis permanentis semper exceditur à numero, vnitatis autè durationis nequaquam: nam duratio Dei, imò & Angeli, quæ habet rationē vnitatis, excedit quamuis multitudinem temporis successiui: & sed hæc inæqualitas per excessum fundari nequit in præcisā ratione vnitatis, quæ est minima in ratione mensuræ, ut docet Philosophus lib. 10. Metaphys. cap. 2. Capreol. ubi su-

pra ad primum respondet ad inæqualitatem non requiri propriam diuisibilitatem, aut successionem rei ad alias comparatas per excessum, sed in rebus ipsis excessis: ex parte vero excedentis requiri, ut totam aliquam attingat, & præterea alias priores, vel posteriores: sicut anima correspondet toti manui, & alijs etiam partibus à manu distantibus: ita aeternitas, cum sit apta respondere cuius parti temporis, & præterea alijs prioribus, ac posterioribus, omnes, ac singulas continet, & excedit, quin ipsa habeat rationem prioris, ac posterioris. Potest breuius, & clarius responderi ad inæqualitatem non requiri rationem prioris, ac posterioris, sed solam extensionem virtuales, ac metaphoricam: hanc vero habet aeternitas diuina, quatenus absque imperfectione diuisibilitatis, & successionis eminenter continet omnem durationem creatam, cui vnica ratione indiuisibili, & permanente respondet. Hanc solutionem indicat Caietan. 1. p. q. 10. art. 2. §. *Ad hoc bre-*

uiter: Ad secundum neganda est maior: nec enim duratio necessario concipitur per modum distensionis, aut moræ: sed per modum numeri, vel vnitatis, ut dictum est supra ex D. Thomæ. Secunda quoque pars assumptionis est falsa, ut notat Capreolus ubi supra in solutione ad secundum: cuius probatio etiam supponit falsum: nimirum durationem, si sit simul tota, non posse dici maiorem altera, cuius oppositum patet ex solutione primi argumenti. Ad tertium neganda est maior absolute: nam datur infinita duratio: at vero tantum, & quantum propriè solum dicitur de finitis: si vero sumatur latè, ita ut applicari etiam possit rebus infinitis, neganda est assumptio: Ut enim duratio sit tanta, vel quanta, non requiritur successio secundum prius, ac posterius, sed sat est virtualis extensio, qua respondeat pluralitati durationum successiuarum, ut dictum est in solutione primi argumenti.

Cætera argumenta, quatenus probant aeternitatem esse vim quandam, qua Deus coexistit, ac respondet omni durationi successiua, verum concludunt: non tamen quatenus probant hanc vim non habere rationem durationis. Primo igitur respondetur attributa dicere formaliter perfectiones intrinsecas Deitati conuenientes secundum idem nomen, ac rationem analogicam cum creatis: & quamuis pleraque describantur in ordine ad extrinsecam connotata, propriam tamen ipsarum rationem non consistere in sola connotatione iam superius ostendi tract. 2. cap. 6. & tract. 6. c. 7.

XI.

Capreol.

Porro exemplum immanentis potius illustrat communem sententiam, quam oppugnat: non placet autem solutio Capreoli ubi supra ad primum ex ultimo loco positus, quatenus ait immanentem dicere in Deo magnitudinem virtutis: immanitas enim, prout afficit virtutem, aut omnipotentiam diuinam, est idem quod infinitas potentiae, de cuius ratione solum est, ut in genere potentiae non habeat terminum: hoc vero non pertinet formaliter ad immanitatem, secundum quam Deus comparatur ad locum: quamvis itaque immanitas non sit magnitudo molis, est tamen excellentior: nam concipitur à nobis, tanquam magnitudo Dei metaphorica, qua ita est in se, ut possit respondere omni magnitudini, ac loco: eodemque modo aeternitas concipitur ut duratio interminabilis, tota simul, atque perfecta existentiae diuinæ, ratione cuius est apta correspondere successioni temporum, quæ eminenter continet. Et sicut immanitas est magnitudo Dei, non tamen extensiva, ita aeternitas est duratio ipsius, non tamen successiva, nec de genere unitatis, aut numeri quantitativi, sicut etiam immanitas non est magnitudo de genere quantitatis. Ultimum argumentum assumit falsum: scilicet omnem durationem formalem includere prius, ac posterius secundum durationem, cuius oppositum tenet communis sententia Doctorum.

Quæ sit propria ratio formalis
durationis.

CAPUT. III.

I. **E**X superiore capite constat aeternitatem esse durationem existentiae, siue vitae diuinæ: nunc explicari oportet, quæ sit eius propria ratio formalis, sub qua distinguitur à vita. Qua de re est magna sententiarum varietas, sicut est circa distinctionem durationis ab esse actuali rei durantis. Præcipuas explicabo, ut eluceat, quænam sit propria ratio aeternitatis, quatenus est duratio, & ab existentia diuina distinguitur. Quidam censent durationem esse positivam permanentiam rei in existendo: qui auctores supponunt rem non durare, si tantum sit in instanti: quandoquidem durare, ut verbum ipsum sonat, permanentiam aliquam in existentia, vel actione inchoata significat: & quemadmodum productio, & conservatio sunt idem ex natura rei & sola ratione distinguuntur, quatenus illa procedit à non esse, hæc vero præsupponit esse habitum, ita existentia solum dicit actualitatem rei extra suas causas absolute non connotando

vllam proprietatem, duratio vero dicit perseverantiam in præhabita existentia: & ita non distinguitur ab illa re ipsa, sed sola connotatione prioritatis, siue præexistentiæ. Favere videtur D. Thomas in 1. d. 19. q. 2. art. 1. ad finem corporis, ubi ait permanentiam actus, secundum quod intelligitur in ratione unius, quod habet rationem mensuræ, complere rationem æui, & aeternitatis: idemque ferè repetit in 2. distinct. 2. quæst. 1. art. 1. ad quintum, dum ait ævum esse unitatem permanentiæ actus, qui est esse, vel operatio creati, & similiter aeternitas increati, & Caietan. 1. p. quæst. 10. art. 2. §. Circa vim: hisce verbis, quia namque retinet esse durat res, & non ob aliud: retentio vero supponit esse præhabitu rei quæ retinetur: & ita sentire videtur durationem consistere in permanentia esse præhabiti: Probatur auctoritate Boëtij lib. 1. de Trinitate cap. 9. communiter recepta Theologis asserentis, nunc stans facere aeternitatem, sicut nunc fluens facit tempus. Sed nunc fluens est prius tempore, & ab eo præsupponitur: ergo etiam nunc aeternitatis supponitur ad ipsam: & consequenter aeternitas est duratio, hoc est permanentia vitæ diuinæ, quæ nostro intelligendi modo præsupponit ipsum esse diuinum. Fundamentum huius sententiæ est, quoniam non sunt multiplicandæ entitates absque necessitate: non est autem opus addere existentiae entitatem aliquam positivam, qua formaliter durare dicitur: ad hoc enim fat est ipsamet non interrupta persistens: nam durare nihil est aliud, quam in eadem existentia perseverare: ex quo recte sequitur sufficienter concipi rationem durationis concepta existentia præhabita cum negatione definitionis absque alia ratione formali entitativa.

Duo sunt capita huius sententiæ. Primum, quod duratio non distinguatur entitativè ab existentia: alterum quod distinguatur solum per negationem inceptionis pro eodem spatio temporis, quo durat, vel per suppositionem eiusdem existentiae præhabiti. Et quidem, si duratio non sit aliud, quam permanentia existentiae præhabiti, recte asseritur constitui per huiusmodi negationem, & suppositionem: etenim permanentia existentiae non est aliud, quam existentia ipsa cum negatione definitionis, & suppositione præteritæ inceptionis: quod enim iam antea cepit, nec deficit, aut desinit, perseverat in sua existentia: quod sufficit ad completam rationem permanentiæ cuiusque rei in sua existentia. De secunda parte huius sententiæ dicam

II.